

„Lélekben és igazságban” Az Újszövetség az imádságról, annak feltételeiről, akadályairól

IMRÉNYI TIBOR

Miért imádkozunk?

Az első és legfontosabb kérdés:
Miért imádkozunk?

A Teremtés Könyvében ezt olvassuk:

„*Azt mondta Isten: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra...”*
(Ter 1,26)

„*Azt parancsolta az Úr Isten az embernek: »A kert minden fájáról ebetsz, de a jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél, mert azon a napon, amelyen eszel róla, meg kell halnod!»* (Ter 2,15-17)

Az Úr tehát közvetlenül beszél az emberrel. Az ember még a bűnbeesés után is, amikor Teremtője kérdőre vonja, közvetlenül szól hozzá, megpróbálja mentegezni magát:

„*Az ember azt felelte: »Az asszony, akit mellém adtál, ő adott nekem a fáról, és ettem.« Az Úr Isten ekkor megkérdezte az asszonyt: »Miért tetted ezt?« Ő így felelt: »A kígyó rászédett és ettem.«”* (Ter 3,12-13)

Ám az ember nemcsak közvetlenül szólhatott Istenhez, szemlélhette is. Palamasz Szent Gergely mondja egyik homíliájában:

„*Volt, amikor Isten mind az ember, mind a jó angyalok számára lehetővé tette, hogy szemléljék, az utánzás végett. Ámde mivel e szemlélés magasságából mi egykor alázuhantunk, és megfosztottuk magunkat tőle, túlaradó emberszeretében a magasságos Isten jön le hozzánk — anélkül, hogy Istenségét elhagyná —, és velünk együtt élve az élethez való visszatérés és felemelkedés útjaként jelenik meg előttünk.*”¹

Az ima a legdrágább, a legnélkülözhetetlenebb eszköz tehát az ember számára, hogy újra közösségben legyen Teremtőjével. Beszélhessen hozzá, szemlélhesse őt. Ezért, amikor imádkozunk, ne feledkezzünk meg arról,

1 A Migne- féle PG 151. kötetében: Homília XVI. 195-196C. Vö. Archimandrite Zacharias: *The enlargement of the heart. Prayer, the way of creation.* Mount Thabor Publishing, 2006, p. 114-115.

hogy ezt milyen céllal tesszük: ahogy szent atyáink mondják, azért, hogy Istent megismerjük, „meglássuk”.

Egybegyűjtöttem egy pár fontos részt az újszövetségi Szentírásból, amelyek az imáról szólnak. Természetesen egy rövid írás keretében nehéz lenne mindent elmondani, ezért ami itt most az olvasó elé kerül óhatatlanul töredékes, mindössze bevezetőnek, gondolatébresztőnek szánom.

Egyéni és közösségi ima

A Megváltó gyakran félrevonult, és csendben, magányban, imádságos közösségben volt mennyei Atyával. Erről tanúskodik az első kenyérszaporításról szóló történet:

„Mintán elbocsátotta a sokaságot, felment a hegyre magányosan imádkozni. Amikor beesteledett, egyedül volt ott.” (Mt 14,23)

Krisztus követőjének legfontosabb erőforrása, lelki tápláléka, hogy naponta keresse Istent. Ámde hol és hogyan keresse? Az Úr ezt parancsolja:

„Te, amikor imádkozol, menj be a belső szobádba, zárd be az ajtód, és így imádkozz Atyáddhoz, aki a rejtekben van; akkor Atyád, aki lát a rejtekben, megfizet majd neked.” (Mt 6,6)

Egyéni imáinkat „titokban” mondjuk, nemcsak azért, hogy az emberek dicséretét elkerüljük, hanem azért is, mert ha ezt közösségben tennénk, a hangos és közösségben mondott személyes imával egyúttal tanítanánk is. Hiszen, ahogy a régiek mondták: *lex orandi - lex credendi*, sőt, *lex vivendi*, az imádság törvénye egyben a hitnek, sőt az életnek is törvénye, mi pedig hangosan, közösségben, nyilvánosan csak az egyház ránk hagyományozott, megszentelt imáival akarunk imádkozni — és tanítani. Egyúttal viszont az imádság egybehangzó, egyetlen, közös formájával a köztünk lévő spirituális és szellemi különbségeket is szeretetben elrejtjük, és kifejezésre juttatjuk egymással való szolidaritásunkat.

Ámde az Úr azt is tanítja, hogy „az ő országában, és annak igazságában” kell keresnünk őt, ami már a közösségi imához vezet:

„Ti keressétek először az Isten országát és annak igazságát (dikaiosüme), és mindent megkapjátok hozzá.” (Mt 6,33)

Számunkra a szent liturgia a legfontosabb imádság, életünk középpontja. Hogy miért? Azért, mert éppen „Isten országának” meghirdetésével kezdődik: „Áldott az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek országa...” A szent liturgia imáiban és liturgikus cselekedeteiben, Krisztus ószövetségi meghirdetése, földi eljövetele, tanítása, utolsó vacsorája, kereszthalála, feltámadása, mennybemenetele és második, dicsőséges eljövetelének ígérete által üdvösségünk teljes múltja és jövője kel életre.²

2 Ezen túlmenően a szent liturgia, „az eszmei és vértelen áldozatnak” a szolgálata, nemcsak az egyház teljességéért, élőkért és elhunytakért, hanem az egész emberiségért, sőt az egész világmindenségért van rendelve: „mindenestől és mindenekért”.

„Keressétek annak igazságát...”³

Keressétek Isten törvényeinek, igazságosságainak (dikaioiszüné) az összességét, mindazt, amit Isten a keresztény embertől vár: az isteni jogrend cselekvését, betöltését a földön, az igaz élet összességét, egyszerűen, ahogy Aranyszájú János mondja: annak tudását és cselekvését, hogy „mi az, amit Isten gyűlöl, és mi az, amit szeret”,⁴ és az ehhez mindenkor igazodó keresztény életet.

Ezért mondja az apostol, hogy minden kimondott szó vagy cselekedet az Úr nevében történjék, így minden nap, sőt egy egész élet Isten igazságosságát fogja tükrözni:

„Bármit tesztek, szóval vagy tettel, mindent az Úr Jézus nevében tegyetek, és adjatok hálát az Atyaistennek általa!” (Kol 3,17)

Lélekben és igazságban

A szamáriai asszonnyal történt beszélgetésben Krisztus az imádkozás, helyesebben Isten imádásának az „igaz” módját így adja tudtunkra:

„Eljön az óra, és már itt is van, amikor az igazi imádók lélekben és igazságban (alétheia) fogják imádni az Atyát, mert az Atya ilyen imádókat keres magának. Az Isten lélek, és akik őt imádják, lélekben és igazságban kell őt imádniuk.” (Jn 4,23-24)

„Lélekben...” Mit jelent az, hogy „lélekben”?

Először is „a testben” ellentéte, ellentéte mindannak, ami testi, ami a lélek szabadságát korlátozhatja, megkötheti.

Másrészt a szamáriai asszonnyal folytatott beszélgetésből is kiderül, hogy az ószövetségi embernek, beleértve a samariaiakat, az volt a meggyőződése, hogy az ima sikere külső körülményektől is függ, attól a helytől, ahol az istentisztelet végbemegy. Emlékezzünk csak, mit mond a szamáriai asszony:

„A mi atyáink ezen a hegyen imádták Istent, ti pedig azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van a hely, ahol őt imádni kell.« Jézus azt felelte neki: »Hidd el nekem, asszony, hogy eljön az óra, amikor sem ezen a hegyen, sem Jeruzsálemben nem fogjátok imádni az Atyát...»” (Jn 4,20-22)

A „lélekben” való imádás alatt a Szentlélekre is gondolnunk kell, hiszen „senki sem mondhatja: »Jézus az Úr«, csakis a Szentlélek által” (1Kor 12,3).

Istenfogadó Simeon és Anna prófétaasszony is a Szentlélek által ismerte fel Jézusban az Urat, és imádkozta őt:

3 ...τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ...

4 Aquinói Szent Tamás: *Catena Aurea I. Kommentár Máté evangéliumához*. Hatodik fejezet. Szerk. Benyik György, ford. Benyik György és Lázár István Dávid. JATEPress, Szeged, 2000. 228. o.

„Élt pedig Jeruzsálemben egy ember, Simeon volt a neve, igaz és istenfélő férfit, aki várta Izrael vigasztalását, és a Szentlélek volt rajta. A Szentlélek kijelentette neki, hogy balált nem lát, amíg meg nem látja az Úr Felkentjét. Ekkor a Lélek ösztönzésére a templomba ment. Amikor szülei bevitték a gyermek Jézust, hogy a törvény szokása szerint cselekedjenek vele, karjaiba vette őt, és Istent magasztalva így szól: »Most bocsásd el, Uram, a Te szolgádat...«” (Lk 2,25-29)

Erzsébet, Zakariás pap felesége és Keresztelő János is a Szentlélek által ismerte fel és dicsőítette a testté lett Igét. Keresztelő János már az anyja méhében:

„És történt, hogy amint Erzsébet megballotta Mária köszöntését, felujjongott méhében a magzat, és Erzsébet eltelt Szentlélekkel. Hangosan felkiáltott: »Aldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse! De hogyan történhet velem az, hogy az én Uramnak anyja jön hozzám?...«” Lk 2,41-43

„Az igazi imádók Lélekben és igazságban⁵ fogják imádni az Atyát.”

Mit jelent az, hogy igazságban (alétheia)? Vak Didümosz szerint a szamáriaival zajló beszélgetés kontextusában azt, hogy már nem az ószövetségi előképek, hanem az újszövetség „valósága”, „igazsága” szerint.⁶ Más szóval: nemcsak lélekben, hanem igaz keresztény hitben is. Nem utolsó sorban pedig: képmutatás nélkül és testi-lelki tisztaságra törekedve.

Krisztus a Tábor-hegyre is imádkozni ment, ahol a tanítványok szeme láttára „elváltozott, arca fénylett, mint a nap, ruhája pedig féhéren ragyogott, mint a fény” (Mt 17,2).

Ezzel ismét a közösségi ima gyakorlására tanít bennünket. Ám egyúttal arra is, hogy ne bárkivel, hanem elsősorban azokkal keressük együtt Istent az imában, akikkel egy a hitünk:

„E beszédek elhangzása után mintegy nyolc nap múlva Jézus maga mellé vette Pétert, Jánost és Jakabot, és felment a hegyre imádkozni.” (Lk 9,28)

A Miatyánk megtanítása előtt is imádkozni látták az Urat a tanítványok, és ahogyan imádkozott, minden bizonnyal olyan hatást gyakorolt rájuk, hogy ők is vágyini kezdtek arra, hogy úgy imádkozzanak, amiként ő, és arra kérik, tanítsa meg őket is imádkozni:

„Történt egyszer, hogy valahol éppen imádkozott, és amint befejezte, tanítványai közül az egyik azt mondta neki: »Uram! Taníts meg minket imádkozni, ahogy János is megtanította tanítványait.«” (Lk 11,1)

Láttunk már szent életű embereket imádkozni? Emlékszünk, milyen hatást gyakorolt ez ránk? Áthoszi Porfiriosz atya úgy kapta meg az imádság karizmáját, hogy akaratán kívül tanúja lett „Öreg Dimász” Jézus-imájának, kora hajnalban, a templomban. A karizma, ahogy ő fogalmazott, egyszerűen átszállt rá.⁷ Akik látták Kronstadi Jánost szent liturgiát végezni, azok

5 ... εν πνεύματι και αληθεία...

6 Vak Didümosz: *A Szentlélekről*. Ókeresztény Örökségünk 17. Ford. Csizmár Oszkár. Jel Kiadó, Budapest, 2012. 250. o.

7 *Áthoszi Porfiriosz atya élete (1906 – 1991)*. Ford. Imrényi Dávid. Odigitria – Jel, Budapest, 2011. 62-65. o.

számára ez kivételes élményt jelentett.⁸ És még sorolhatnánk a példákat! Mondhatjuk így is: Ha meg akarsz tanulni imádkozni, úgy, ahogyan az helyes és igaz, szegődj valaki mellé, aki megkapta az imádság karizmáját!

A Hagyomány

Épp ezen a ponton kapcsolódik az imádságról szóló íráshoz a Hagyomány!

Mert mi is valójában a Hagyomány? Nem más, mint szent, ill. élet-szentségre törekvő elődeink életének és tanításának az utánzása! Alexandriai Szent Makariosz életrajzában olvassuk, hogy a lelkekbe látó Egyiptomi Szent Antal így jövendölt a fiatal aszkétáról: „Íme, megpihent rajtad a Szentlélek, és erényeimnek örököse leszel.”⁹ Alexandriai Makariosz már az egyiptomi pusztában felkereste a nagy aszkétákat, megfigyelte, hogyan élnek, és egyszerűen lemásolta, „utánozta” aszkézisüket.¹⁰ A szentéletűek tehát atyáik életét és tanítását másolták. Az atyák atyái pedig végső soron az apostolok életét. Az apostolok pedig Krisztus életét. Hogyan is mondja Pál apostol?

„*Legyetek a követőim¹¹, mint én is követője vagyok a Krisztusnak.*” (1Kor 11,1)

Ez tehát a keresztény hit, imádság és élet, egyszóval a Hagyomány hiteles és megszakíthatlan láncolata!

Az ima feltételei, akadályai

Mi a feltétele annak, hogy imádságunk meghallgatást nyerjen? Milyen akadályokat kell elhárítanunk, ha imádkozni akarunk? Első feltétel a hit, amely nélkül hiábavaló dolog Isten elé állni. Az apostol ezt írja:

„*Hít nélkül pedig lehetetlen Istennek tetszeni, mert aki Istenhez járul, annak binnie kell, hogy ő van, és megjutalmazza az őt keresőket.*” (Zsid 11,6)

Másik feltétel, hogy a „meghallgatás meghallgatást kíván”: ha azt akarod, hogy Isten meghallgassa könyörgésedet, te is hallgasd meg őt, mit kér tőled. Ezt mondja ki a vakon született ember, akinek Jézus visszaadta a szeme világát:

8 Kronstadti Szent János: *Életem Krisztusban*. Ford. Havasi Ágnes és Pikler Mihály. Odigitria – Jel, 2014. 13-30. o.

9 *Synaxarium ecclesiae Constantinopolitanae e codice Sirmondiano nunc Berolinensi* (a továbbiakban: *Synaxarium*). Ian. 19. Ed. Hippolyte Delahaye. Bruxelles, Apud Socios Bollandianos, 1902.

10 Uo.

11 μιμηταί μου – „utánzóim”, „követőim.”

„Tudjuk, hogy Isten a bűnösöket nem hallgatja meg, de aki istenfélő, és megteszi az ő akaratát, azt meghallgatja.” (Jn 9,31)

További feltétele az imának és az ima meghallgatásának a megbocsátás:

„Amikor azonban felálltok, hogy imádkozzatok, bocsássátok meg, ha valami sérelmeket van valaki ellen, hogy a ti Atyátok is, aki a mennyekben van, megbocsássa nektek vétkeiteket.” (Mk 11,25)

Végül, de nem utolsósorban, a közösségben mondott imának és meghallgatásának feltétele a teljes egyetértés az imádkozók között. Gyakran szeretjük idézni a következő jézusi mondást:

„Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.” (Mt 18,20)

A kettő vagy három, aki az Úr nevében egybegyűlt már a teljes egyetértést is magában foglalja? Mert az egybegyűlték kétség kívül a Krisztusban hívők, az ő nevében összegyűlők közösségét alkotják. Ennél viszont sokkal többet mond az Úr az előző versben: a nevében egybegyűlőknek a mindenben egyetértők közösségévé kell válnia.

„És bizony, mondom nektek: ha a földön ketten egyetértésben kérnek valamit, bármi legyen is az, megkapják Atyámtól, aki a mennyben van.” (Mt 18,19)

Az egyetértésnek az igaz keresztény hitben, az Isten tiszteletének igaz módjában és az ebből fakadó igaz keresztény életben kell kifejezésre jutnia. Urunk elsősorban ennek a közösségnek ígéri, hogy „ott lesz közöttük”.

A „névről”

Végül, de nem utolsó sorban, szóljunk röviden a „név”, azaz Jézus nevének a segítségül hívásáról is.

Az Apostolok Cselekedeteiben, Pál apostol megtérése kapcsán ezt olvassuk:

„Néhány napig még együtt maradt a tanítványokkal, akik Damaszkuszban voltak. Azonnal hirdette a zsinagógákban Jézust, hogy ő az Isten Fia. Mindazok pedig, akik hallgatták, csodálkoztak és megjegyezték: »Nem ez az, aki Jeruzsálemben vesztére tört azoknak, akik ezt a nevet segítségül hívták, és ide is azért jött, hogy megköttözze elhurcolja őket a főpapokhoz?»” (ApCsel 9,19-21)

Ananiásnak megjelenik az Úr Damaszkuszban, és elküldi Saulhoz, ámde ő először ellenkezik és így válaszol:

„Uram, sokaktól hallottam erről a férfiről, hogy mennyi gonoszat tett szentjeiddel Jeruzsálemben. Itt meg felbatalmazása van a főpapoktól, hogy megköttözze mindazokat, akik segítségül hívják nevedet.” (ApCsel 9,14)

Péter apostol pedig ezt mondja az Apostolok Cselekedeteiben, a Nagytanács főpapokból és írástudókból álló bizottsága előtt:

„Nincs üdvösség senki másban, mert más név nem is adatott az embereknek az ég alatt, amelyben üdvözlünk kell.” (4,12)

A Jézus-név mindent felülmúló erejére utal Pál apostol, amikor a Filippiekhez szóló levelében így ír:

„Ezért Isten felmagasztalta őt, és olyan nevet adott neki, amely minden más név fölött van, hogy Jézus nevére hajoljon meg minden térd az égben, a földön és az alvilágban, és minden nyelv vallja, hogy »Jézus Krisztus az Úr!« az Atyaisten dicsőségére.” (Fil 2,9-11)

Hadd tegyek itt említést az „Esedező kánonról a mi Urunkhoz, Jézus Krisztushoz”, amelyben igen sokszor fordul elő a „Jézus” név! Megszerettem ezt a kánont, úgy éreztem, le kell fordítanom. Vajon miért ismétlődik benne annyiszor a Jézus-név? Azért, mert épp ez a lényege: a Jézus-név sokszori ismétlése, magának a kánonnak a szövege pedig az ismételt megszólításokhoz kapcsolódik megindító jelzőkkel, könyörgésekkel, magasztalásokkal. A fordítás során ezért kínosan vigyáztam rá, hogy egyetlen „Jézus” megszólítást se hagyjak ki. Egy rövid idézet a 9. ódából:

„Édes Jézus, apostolok dicsősége, Jézus, vértanúk büszkesége, Jézusom, mindenható Uralkodóm, ments meg, Jézus, Üdvözítőm, gyönyörűséges Jézusom, könyörülj a Hozzád menekülőn, Üdvözítő Jézus, a Téged Szülőnek, minden szentjeidnek, Jézus, és összes prófétáidnak közbenjárásai által, Üdvözítő Jézusom, és méltass, emberszerető Jézus, a Paradicsom gyönyörűségére.”¹²

Jézus nevét vallották meg nyilvánosan a vértanúk. Ez adott nekik erőt a szenvedések elviselésére. Ezt a nevet suttozták haláluk órájában. Ezt a nevet kiáltotta együtt a 31 kopt keresztény nemrég, az észak-afrikai tengerparton térdelve, mielőtt az „iszlám állam” hóhérai a fejüket vették.

„Istent hordozó” Antiókhiai Szent Ignác püspökvértevének van egy rövidebb és egy bővebb változata. Az utóbbiban olvasuk, hogy amikor a római arénában a vadállatokra várt, őrei felfigyeltek arra, hogy szüntelenül egy nevet suttozott maga elé.

– Kinek a nevét ismételted folyton? – kérdezték tőle.

– Jézusét – felelte.

– És miért ismételted folyton?

– Mert a szívemben hordozom, és aki a szívembe van írva, azt szájjammal megvallom – válaszolta.¹³

12 ΚΑΝΩΝ ΙΚΕΤΗΡΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΝ (Ποίημα Θεοκτιστού Μοναχού, του Στουδίτου). („Esedező kánon a Mi Urunkhoz, Jézus Krisztushoz.” A sztudioni Theoktisztoz szerzetes költeménye.) ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟ ΜΕΓΑ („Nagy Hórák Könyv”). ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, 1991. p. 572-577.

13 *Synaxarium*, Dec 20. A bővebb változat, többek között, az orosz ortodox egyház hivatalos honlapján is megtalálható: <http://days.pravoslavie.ru/Life/life3151.htm>.

